

I E V A

IZDEVNIECĪBA
ŽURNĀLS SANTA

2020. gada 25. martā
Nr. 12 (1167)

KO SOLA
ZVAIGZNES
UN VĒDISKĀ
ASTROLOGIJA?
+ 8 VINGRINĀJUMI
IMUNITĀTEI UN
MIERAM

ĀRSTS **Pēteris
Apinis**

iesaka, kā pārceļ
pandēmiju mammām
un vecmāmiņām

**Darbs no
mājām**

- Pašdisciplīnas knifi
- Laika revīzija
- Labākie rīki attālinātai
strādāšanai

MĀCĪTĀJS

**Linars
Rozenāls**

«Tieši tev pašai jāizdomā,
kā dzīvot tālāk.»

**Kā nepalikt
trakiem, visu laiku
esot kopā mājās?**

VALSTS
PREZIDENTS

**Egils
Levits**

«Nebūs vienkārši,
bet ar vēsu
prātu tiksīm šai
situācijai cauri.»

Rokas kliez pēc laba krēma! Glābjam sauso ādu

INTERVIJA

Teksts AIVA KANEPONE
Foto LAURIS VĪKSNE

Ar vēsu prātu un atbildību

«Grūtiem laikiem latvieši ir gājuši cauri arī agrāk,» atgādina Valsts prezidents **EGILS LEVITS**. Šobrīd visa pasaule ir mazliet apstājusies, un brīžiem uzvirto bailes un neziņa – kas ar mums visiem notiks tālāk? Valsts prezidents uz to raugās ar vēsu prātu un apdomību – koronavīrusa laiks mums būs nopietns pārbaudījums, taču tas var mūs satuvināt kā nekad. Un situācija Latvijā joprojām ir labāka nekā daudzās citās Eiropas valstīs. Taču jābūt piesardzīgiem un pacietīgiem!

AIVA: Mēs visi šobrīd esam satraukti par koronavīrusu un Covid-19 epidēmiju. Kā jūs uztverat šos notikumus? EGILS LEVITS:

Pēc dabas esmu mierīgs cilvēks un uzticos cilvēka saprātam. Noteikti būs grūtības, saslimušo skaits vēl kādu laiku augs, jo epidēmija vēl nav sasniegusi savu maksimumu. Tās izraisītās sekas skars mūs visus. Nebūs vienkārši, bet ar vēsu prātu tiksim šai situācijai cauri. Ir jābūt disciplinētiem, ir jābūt piesardzīgiem, ir jābūt atbildīgiem. Ir jāpieņem, ka mūsu dzīve uz laiku būs krietni vairāk ierobežota, nekā līdz šim esam pieraduši, bet nedrīkstam krist panikā.

Ko jūs pats darāt, lai pats sevi pasargātu no inficēšanās? Kā mainīsies jūsu ikdiena?

Es neņemu vērā visādus internetā klejojošus mītus, bet daru, kā iesaka Veselības ministrija, kas savukārt seko ekspertu un Pasaules Veselības organizācijas ieteikumiem. Bieži mazgāju rokas, sasveicinos ar paklanišanos, ieturu sociālo distanci ar cilvēkiem.

Valsts prezidents, tāpat kā valdība un visas valsts iestādes, turpina intensīvi strādāt, bet, ņemot vērā jaunus apstākļus, esam atceļusi visus pasākumus, ko manā kalendārā varēja atcelt.

Prezidenta kanceleijā šobrīd pārsvarā strādājam attālināti, klātienē notiek tikai tās tikšanās, kas tieši saistītas ar situācijas vadību. Tiekos un sarīkojam ar Ministru prezidentu un ministriem, koordinējam jautājumus ar citiem iesaistītajiem.

Kāpēc jūs tik vēlū nācāt klajā ar savu viedokli par šo situāciju? To jums daudzi pārmeta.

Esmu par to regulāri izteicies gan ar komentāriem, gan situācijas vērtējumu, gan sociālajos tīklos, gan intervijās un paziņojumos. Domāju, ka šajā brīdī cilvēki ir satraukti, un sakāmais tādēļ ir jāatkārto daudzas reizes, lai tam

tiktu pievērsta pienācīga uzmanība, lai būtu drošība par situācijas vadību. Es to arī turpināšu darīt.

Jūsprāt, cik gatava patiešām nopietniem pārbaudījumiem saistībā ar koronavīrusu ir Latvija?

Latvija ir gatava tādām reālistiskajam scenārijam, kad ir zināms skaits gadījumu un veselības sistēma spēj palīdzēt kritiski slimajiem. Pateicoties valdības pasākumiem, ņemot vērā citu valstu pieredzi un apsteidzot epidē-

disciplīnu un atbildību ierobežojumu ievērošanā. Paldies jums!

Bet ir arī ļoti svarīgi, lai mēs ne vien pašī ievērotu šos neērtos, bet absolūti nepieciešamos ierobežojumus, bet arī raudzītos, lai tos ievēro ģimene, draugi un kaimiņi, visi cilvēki mums apkārt. Ja nepieciešams, jāziņo policijai. Tai ir dots skaidrs uzdevums novērst šos mūs visus apdraudošos pārkāpumus, un policija pret bezatbildīgajiem vērsīsies ar visu likuma bardzību. Tas ir ļoti svarīgi, lai situācija neizietu ārpus kontroles.

Gribētu vērst uzmanību arī uz to, ka parasti līdzīgu vīrusu gadījumā dažu mēnešu laikā tiek izgudrota vakcīna. Protams, paiet zināms laiks, kamēr tā tiek testēta un saražota pietiekamā daudzumā, un tad vēl – kamēr cilvēki tiek vakcinēti. Tomēr jāpieņem, ka pēc kāda laika būs iespējams infekciju ierobežot ar vakcīnu. Pasaules zinātnieki šajā virzienā darbojas dienu un nakti. Ar lepnumu varam teikt, ka tur piedalās arī latviešu zinātnieki – Jāņa Kloviņa vadītā Latvijas Biomedicīnas pētījumu un studiju centra zinātnieku Kaspara Tāra un Andra Zeltiņa vadītās komandas.

Viena lieta ir pati infekcija. Bet otra – pēkšņā ekonomiskā lejupslīde visā pasaulē. Tā ietekmēs katru neatkarīgi no tā, vai viņš ir inficējies vai nav. Ekonomiskā bedre, kas tagad iezīmējas visā pasaulē, skars arī Latviju, un mūsu šodienas pasākumiem jābūt gudriem – tādiem, kas ne tikai palīdz mums mikstāk piezemēties, bet arī vēlāk ļauj vieniem no pirmajiem pasaulē no ekonomiskās bedres izrāpties.

Vēsture māca, ka jebkura ārkārtas situācija, jebkura ekonomiskā krīze, jebkura epidēmija reiz beidzas. Darīsim visu, lai šī beigtos pēc iespējas ātrāk. Un šeit katram, es uzsveru – katram ir jādod sava artava. Vispirms jau ar atbildīgu valsts noteikto ierobežojumu ievērošanu.

„Vienmēr paturēsim prātā, ka šī situācija noteikti beigsies. To mēs pārdzīvosim, ja turpināsim solidarizēties.

miju, tas patlaban vēl tā ir. Ja situācija iziet ārpus kontroles, tad vēl neviena valsts nav tam sagatavojusies. Taču Latvija, tāpat kā citas Eiropas valstis, mēģina pēc iespējas ātri sagatavoties arī šādam scenārijam. Tomēr situācijas tālākā attīstība vislielākajā mērā atkarīga tieši no mūsu visu – no katra atsevišķa cilvēka – izturēšanās. Līdz šim lielais vairums latviešu izrādījuši patiešām aprīņojamu

Ar mammu un brālīti
studenta gados.

Ar mammu, no izsūtījuma pārbraukušajiem vecvecākiem un māsiņu.

Tomēr pasaulē joprojām ir arī citas problēmas, ne tikai koronavīrusu vien, un grūtiem laikiem mēs jau esam gājuši cauri. Žurnāls, kurā publicēta šī intervija, nāks klajā 25. martā – 1949. gadā šajā dienā uz Sibīriju izsūtīja tūkstošiem latviešu ģimeņu, arī jūsu mammas ģimeni. Ko jūs bērnībā par to zinājāt?

Mana pati pirmā bērnības atmiņa ir par to, kā ar mammu gāju uz Rīgas Dzelzceļa staciju sagaidīt manu vecmāti, vecotēvu un citus radus, kas atgriezās no izsūtījuma Sibīrijā. Viņi kā zemnieki tika izsūtīti padomju okupantu lielākajā masveida represijas pasākumā pret latviešu tautu – 1949. gada 25. marta izsūtīšanā. Man iespiedies atmiņā skats, kā iebrāuca vilciens ar dūmu mutuljiem, un mamma teica: tagad tu satiksi savu vecomammu un vecopapu. Un no vagona izkāpa *pufai*kās tērpti cilvēki... Viņi

Sibīrijā bija izdzīvojuši ļoti grūtos apstākļos. Pēc tam man stāstīja, kā Sibīrijā ar ragavām ziemā braukuši pa Obas upi, bet vispār viņi par to laiku daudz nerunāja. Cilvēki par tādiem pārdzīvojumiem parasti maz runā – to izstumj no apziņas, lai varētu mierīgāk dzīvot. Taču zemapziņā tas gruzd.

Man bija piekodināts par to nerunāt skolā un cilvēkos. Man, bērnam, tas likās pašsaprotami – jā, mana ģimene bija izsūtījumā, jā, par to nedrīkst runāt. Ungāru rakstnieks, Nobela literatūras prēmijas laureāts Imre Kertész, puika būdams, bija nonācis koncentrācijas nometnē, un pēc tam viņš rakstīja, ka visas šīs šausmas uztvēris kā kaut ko normālu – jo bērns ieaug tajā vidē, kas viņam dota.

Kā jums šodien šķiet – kādu nopiedumu šie pārdzīvojumi atstāja uz jūsu ģimeni?

Viņiem bija saņemta veselība. Bet to politisko dimensiju es sapratu tikai vēlāk. Mani vecvecāki pēc atgriešanās dzīvoja kolhozā Pūrē, vectēvs bija kolhoza aitu gans, un es vasarās braucu pie viņiem un ganīju aitas.

Jūsu māte no izsūtīšanas paglābās ar svešiem dokumentiem, bet jūs tādēļ pirmos dzīves gadus dzīvojāt kā nelegāls, neregistrēts bērns. Vai tā dēļ kādreiz esat juties atšķirīgs?

Kā bērns es vēl to neaptvēru. Man tas viss likās pilnīgi normāli. Man likās normāli arī, ka no mātes puses man ir ģimene, uz kuru režīms raudzījās ar aizdomām, bet no tēva puses man vispār nav neviena rada, un es pat neprasīju, kāpēc.

Jūsu dzimta cieta vēstures griežos visos iespējamajos veidos, jo tēva ģimene gāja bojā holokaustā.

Arī par to mājās nerunāja, un es arī neprasīju. Tēvs teica, ka tā ir zudusi pasaule. Vērtēt un saprast es varēju, kad jau biju ieguvis plašāku apvāršni. Sākumā to ieguvi no sarunām ar tēvu – politiskām sarunām. Bet šīs sarunas nebija konkrēti par viņu, viņa ģimeni. Ja par to kādreiz ieminējos, atbilde bija: tā pasaule ir zudusi, un viss. To arī pieņēmu un tālāk neurbos. Taču tēvs arī padomju laikos bija saglabājis eiropiešu skatījumu uz pasauli, kāds tas bija pirms okupācijas. Tēvs nevarēja par to runāt ar citiem, tāpēc runāja ar mani, piekodinot, ka to nevaru runāt ar citiem. To es ievēroju.

Kā jums šķiet par latviešu tautu kopumā – ko tai laupīja izsūtīšanas?

Latviešu elite tika izplūnīta. Cilvēki, kas vairāk domā un rīkojas, tika deportēti vai nonāca trimdā. Un šis zaudējums iespaido sabiedrību joprojām.

Esmu lietojis jaunvārdu liktenkopība – tas nozīmē, ka visi kopienas cilvēki pārdzīvojuši vienu un to pašu, un tas rada kopēju skatu uz pasauli. Latviešu tautas liktenis 20. gadsimtā bija diezgan traģisks. Daudzi neapzinās, ka vēsturiski visilgākais periods, kad mums gājis samērā labi, ir tieši šie 30 gadi kopš valsts atjaunošanas. Starpkaru posms ilga tikai 20 gadu, bet pirms tam bija cara laiks un citi laiki ar dziļu atspiestību.

Mēs IEVĀ daudz rakstām par attiecībām, un bieži ieskanas stipro sieviešu un vājo vīriešu tēma. Vai arī tas saistīts ar šo vēsturisko mantojumu?

Daļēji tā ir. Sieviešu un vīriešu demogrāfiskajai attiecībai jābūt vienādai,

taču vīrieši tika izkauti karos un vairāk cieta represijās, plus vīriešu dzīvesveids ir daudz neveselīgāks nekā sievietēm, tāpēc dzīves ilgums mazāks. Latvijā joprojām ir diezgan liels vīriešu skaitliskais pārsvars un arī liela sieviešu un vīriešu mūža ilguma atšķirība. Turklāt liels skaits vīriešu ir slēpti vai atklāti alkoholiķi, šis procents ir daudzārt augstāks nekā sievietēm – bet alkoholiķis ir mazderīgs vīrietis.

Latvija vēsturiski ir viena no pirmajām valstīm, kur veidojās sieviešu emancipācija. Starp citu, pasaulē pirmās vispārējās vēlēšanas ar sieviešu piedalīšanos bija vietējo pašvaldību vēlēšanas Latvijā 1905. gadā. Jā, arī pie mums joprojām reizēm vērojams respekta trūkums, kad daži vīrieši sievietes sacītajam piešķir mazāku svaru, un tas nav saistīts ar to, ko viņa saka. Bet visumā Latvijas sabiedrībā vienlīdzība ir daudz vairāk izteikta nekā daudzās citās sabiedrībās.

Jūs kopā ar vecākiem 1972. gadā pārcēlaties no padomju Latvijas uz Rietumvāciju. Kad pieaugāt, jau dzīvojot tur, jūs iestājaties par neatkarīgas Latvijas ideju, bet no kurienes jums nāca ticība, ka Latvija vispār jebkad varētu būt neatkarīga?

Tēvs manī ielika rietumniecisku politisku pasaules uztveri jau tad, kad mēs dzīvojām Rīgā. Viņš nebija disidents atklātā veidā, bet mēs daudz runājām par to, ka padomju režīms ir neloģisks un netaisnīgs un ka uz meliem balstīta sabiedrība nevar ilgstoši eksistēt. Man tas bija iepotēts.

Tad, kad mēs izbraucām, sapratu: man bija tā laime nokļūt brīvībā, bet tas man uzliek atbildību. Biju politisks cilvēks, un tādēļ savu profesionālo dzīvi es apzināti virzīju uz to, lai iegūtu zināšanas un prasmes, kas nepieciešamas nākotnes Latvijai. Pašā sākumā gan mamma man ieteica studēt kaut ko visos laikos noderīgu, un es izvēlējos ķīmiju. Taču laikus sapratu, ka tas nav mans ceļš. Tālāk izstudēju jurisprudenci un politiku un savu zinātnisko un profesionālo darbu jau no paša sākuma ievirzīju Latvijas valstiskumam noderīgā gultnē.

Jūsu tēvs piedzīvoja Latvijas neatkarības atgūšanu?

Nē, viņš nomira 1979. gadā.

Vai ir kādi ieradumi, kas palikuši jūsu iepriekšējā – pirmsprezidentā – dzīvē?

Esmu atteicies no savas brīvības pastaigāties pa pilsētu. Un vēl, kopš esmu prezidents, man jāizsakās apdomīgāk, nekā es to varētu kā brīvs pilsonis.

Pēc NATO samita pagājušā gada nogalē jūs bijāt viens no varoņiem amerikāņu sestdienas vakara humora šovā. Ārējā līdzība bija apbrīnojama. Ar kādām izjūtām jūs to skatījāties? Vai bija izdevies uzķert arī kādu no jūsu rakstura šķautnēm?

Rakstura šķautnes diez vai. Bet ārējais veidols bija iznācis tīri labi. Samītā es diezgan daudz uzstājos, un tādēļ mani bija ievērojuši. Daži bija sašutuši – kā tā var kariķēt prezidentu! Bet man tas likās labs skolēnu tipa humoriņš. Man likās smieklīgi, un es par to nemaz nesatraucos – publiskas personas vienmēr ir arī humora objekti.

Esmu atteicies no savas brīvības pastaigāties pa pilsētu. Un vēl man kā prezidentam jāizsakās apdomīgāk, nekā es to varētu kā brīvs pilsonis.

Esat teicis, ka jums ir svarīgas ģimenes vērtības. Jums ir divi brāļi un divas māsas. Kā jūs ar viņiem uzturat ģimenes saikni?

Viens no brāļiem nesen nomira. Arī mani vecāki sen miruši, bet ar brāļiem un māsām man ir regulāri kontakti. Tikties gan izdodas retāk. Viens

Egils un
Andra
Levīti.

no brāļiem – tas, kura vairs nav starp mums – bija studējis socioloģiju. Otram brālim ir reta profesija – viņš ir observatoriju teleskopu speciālists, brauc uz dažādām observatorijām pasaulē un iestata teleskopus. Tādi speciālisti ir tikai daži visā pasaulē. Abas māsas ir izstudējušas psiholoģiju.

Varu iedomāties jūsu sarunas, satiekoties pie galda!

Vismaz viena māsa satiekoties mani pastāvīgi analizē! (*Smejas.*)

Jūs šķietat tāds analītisks un līdzsvarots. Vai esat dzīvē darijis kaut ko ekstrēmu?

Es neesmu vērstis uz ekstrēmēm. Man pašam sava dzīve liekas ļoti interesanta – ar labām un sliktām dienām, pacēlumiem un kritumiem, interesantiem cilvēkiem un izaicinošām situācijām. Bet, ja kāds marsietis to novērotu no ārpuses, tā liktos diezgan garlaicīga – no rīta pieceļos, eju uz darbu un vakarā nāku mājās.

Jūs esat apsmaidīts par saviem jaunvārdiem – kā tāds jaunlaiku Rainis! No kurienes tie nāk?

Valoda ir svarīga, lai cilvēks vispār var domāt, – ja kādam priekšstatam nav attiecīgā vārda, tad to domu ir grūti izteikt. Ir domas, kas latviešu valodā vienkārši vēl nav domātas, tāpēc mums trūkst terminu.

Taču mūsu gramatika pieļauj, ka diezgan vienkārši var radīt jaunvārdus. Ik pa laikam rodas domas un idejas, kas jāietērpj vārdos, un tad vienkāršākais ceļš ir ņemt kādu angļu barbarismu. Bet ir taču iespēja šo vārdu radīt arī latviešu valodā, un tas ir daudz labāk! Tāpēc es aicinu to darīt arī citus! Un ir jau arī lietas, ko no mūsu valodas nevar pārtulkot citās. Mums lakstīgala pogo, cīrulis vītero, vārna ķerc un tā tālāk – vairumā citu valodu putni vienkārši dzied. Te parādās latviešu muzikalitāte.

Lasiju, ka jūsu mīļākā latviešu tautasdziesma ir smeldzīgā *Div' dūjiņas*. Kāpēc?

Man patīk šī melodija. Bet, iedziļinoties vārdos, redzam traģisko situāciju, ka latvieši gandrīz vienmēr vēsturē ir karojuši svešos karos. Lai kompensētu to, ka tas nav mans

karš, bet esmu spiests karot – kaut vai krievu-turku vai krievu-japāņu karā –, lielāku vēribu latvieši pievērsī tieši individuālajai kara varonībai. Tas labi parādījās arī romānā un filmā *Dvēseļu putenis*. Un šī dziesma attēlo to situāciju, kad latvietis pat nezina, par kuru karu ir stāsts, taču viņam tik un tā jāiet karā, kurš – no latvieša viedokļa – droši vien ir bezjēdzīgs. Taču latvieši ir stipri un spēj būt ļoti vienoāti. Es domāju, tas palīdzēs mums arī tagad.

Kāda ir jūsu prognoze – cik ilgi turpināsies ar koronavīrusu saistītā krīze? Un kādi secinājumi mums būtu jāizdara?

Latvijā situācija ar Covid-19 ir nopietna, tomēr daudz labāka nekā vairākās citās Eiropas valstīs. Tas tāpēc, ka mūsu valdība pieņēma precīzus un

adekvātus lēmumus ātrāk nekā daudzas citas valstis.

Rezultātā mums ir proporcionāli mazāks saslimšanas gadījumu skaits. Protams, visiem jāraugās, lai visi ievērotu noteikumus. Ja 99 procenti cilvēku tos ievēro, bet viens ne, tas tāpat rada sekas.

Nevienam nav tādas informācijas, kad pasaulē varētu beigties pandēmija un kad valsti varētu tikt atcelti ārkārtējās situācijas dēļ noteiktie ierobežojumi. Tā realistiski es rēķinu, ka tie varētu būt divi līdz trīs mēneši. Ierobežojumu intensitāte var mainīties – tagad mēs pieņemam diezgan asus mērus, bet, iespējams, aprīļa vidū ierobežojumu līmeni varētu samazināt. Nebūs tā, ka vienā dienā visi ierobežojumi atkritīs, bet samērīgi jāskatās pēc reālās situācijas, un valdība izvērtē situāciju no dienas uz dienu.

KO JŪS ŠAJĀ BRĪDĪ GRIBĒTU PATEIKT LATVIJAS CILVĒKIEM?

Ikdienā mēs mēdzam strīdēties, bet es zinu, ka grūtos brīžos spējam būt vienoti. Tieši tagad ir laiks, kad pirms 30 gadiem tuvojamies 1990. gada 4. maijam, neatkarības atjaunošanas brīdim, – tolaik cilvēki bez īpašas mudināšanas bija gatavi solidaritātes soljiem. Es vēlos pateikt paldies visai mūsu sabiedrībai, latviešu tautai, kas arī šodien turas kopā, cilvēkiem, kas cits citam palīdz, kur tas nepieciešams.

Paldies visiem medicīniekiem, robežsargiem, policistiem, ugunsdzēsējiem, ministriju un visu dienestu pārstāvjiem, bērnu audzinātājiem, pārdevējiem, aptieku un benzintanku personālam, skolotājiem un pasniedzējiem, kas nodrošina tālmācību, visiem, kas nodrošina transportu un telekomunikācijas, žurnālistiem, valdībai un Saeimai, visiem, kas intensīvi turpina darbu īpašajos ārkārtas apstākļos!

Pašvaldībās tiek veidotas atbalsta sistēmas, lai palīdzētu vecāka gadagājuma cilvēkiem. Valdība ir sagatavojusi līdzsvarotu ekonomiskā atbalsta paketi tiem, kurus šī situācija skar visvairāk.

Vienmēr paturēsim prātā, ka šī situācija noteikti beigsies. To mēs pārdzīvosim, ja turpināsim solidarizēties, sekot valdības un speciālistu vadlīnijām un veselajam saprātam.

Jā, starplaikā mēs dzīvosim fiziski izolētāk, bet arī varēsim vairāk rūpēties par savu apkārtni un dzīvokli, veltīsim vairāk uzmanības ģimenēm un vaļaspriekiem, kam iepriekš nebija laika. Un tad pēc laika, droši vien pakāpeniski, atgriezīsimies normālā situācijā.

Mūsu cilvēki ir radoši. Šis laiks dod mums iespēju nevis atsvešināties, bet gan tieši otrādi – satuvināties. Mēs visi atrodamies vienādā ārkārtas situācijā, un tas solidarizē. Pašpalīdzība ir mūsu tautas stiprā puse. Paldies ikvienam par pacietību, par izturību un par gara spēku! 🇱🇻